

Podstawy prawne, przebieg i weryfikacja procedur

Kontrola instancyjna postępowania habilitacyjnego

Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest szczególnym rodzajem postępowania administracyjnego o odrębnej procedurze. Ma ona wpływ na specyfikę kontroli jego przebiegu oraz wyniku. W praktyce rysuje się wiele wątpliwości prawnych związanych z poszczególnymi stadiami postępowania. Dotyczą one m.in. prawa wypowiedzi, wpływu wyniku etapów wcześniejszych na kolejne, a także zakresu uzasadnienia decyzji w sprawie nadania lub odmowy nadania tego stopnia naukowego. Ostatnia reforma szkolnictwa wyższego wprowadziła istotne zmiany, mające wpływ także na postępowania prowadzone na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów.

**MAGDALENA TABERNACKA,
ELŻBIETA KLAT-GÓRSKA**

Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego (tzw. postępowanie habilitacyjne) jest regulowane przepisami prawa publicznego¹. W jego wyniku kandydat do tego stopnia, po spełnieniu ustawowo określonych przesłanek, może osiągnąć awans naukowy pozwalający mu w dalszej kolejności, po spełnieniu

kolejnych regulowanych prawem warunków, na osiągnięcie kolejnych szczebli kariery naukowej zwieńczonej – według obowiązujących w Polsce regulacji prawnych – tytułem profesora.

Obecnie, w związku z ostatnią reformą szkolnictwa wyższego, w Polsce, postępowania habilitacyjne toczą się według dwóch regulacji ustawowych. Po pierwsze, w tak zwanym starym trybie, czyli na podstawie ustawy z 14 marca 2003 r.

---

¹ Zob. w szczególności: T. Brzezicki, P. Sobotko: *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasada sprawiedliwości proceduralnej* [w:] A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.): *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2014.

o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki² oraz ustawy z 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym³. Po drugie, w tak zwanym nowym trybie, czyli zgodnie z ustawą z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁴ (zwaną potocznie ustawą 2.0).

Ponieważ postępowania habilitacyjne toczące się w „starym” trybie podlegają w dalszym ciągu kontroli oraz dlatego, że przepisy reformujące szkolnictwo wyższe nie wprowadziły jednoznacznej regulacji dotyczącej przypadków, w których nastąpiły istotne zmiany dotyczące kwalifikacji dyscyplin naukowych, w postępowaniu kontrolnym dotyczącym nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitacyjnego może pojawić się wiele wątpliwości prawnych. Ponadto, niezależnie od tego, w jakim trybie przeprowadzane

jest postępowanie habilitacyjne, pozostaje ono rodzajem szczególnej procedury o specyficznych uwarunkowaniach, zarówno pod względem organizacyjnym, jak i prawnym. Warto poddać je analizie, podobnie jak narzucone przez ustawodawcę instrumenty kontroli procedur w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Istota postępowania habilitacyjnego

Postępowanie habilitacyjne jest szczególnym rodzajem postępowania administracyjnego, o odrębnej procedurze i zasadach⁵, co w znacznym stopniu determinuje charakter, rodzaj i procedury kontroli jego przebiegu i wyniku.

Zarówno przepisy u.s.n.t., jak i regulacje p.s.w.i.n. stanowią *lex specialis* w stosunku do ustawy z 14 czerwca 1960 r. – Kodeks

² Tekst jedn., Dz.U. z 2017 r. poz. 178, dalej jako u.s.n.t.

³ Tekst jedn., Dz.U. z 2017 r. poz. 2183, z późn. zm.

⁴ Tekst jedn., Dz.U. z 2020 r. poz. 85, z późn. zm.; dalej jako p.s.w. i n.

⁵ Uzasadnieniem takiej konstrukcji postępowania habilitacyjnego jest zapewnienie będącej w interesie społecznym procedury, która będzie gwarantowała dostęp do najwyższych stopni naukowych osobom dającym rękojmię wysokich merytorycznych kwalifikacji, co w efekcie przekłada się na społeczne zaufanie do środowiska naukowego *in gremio*. Pisze o tym P. Sztompka, który analizując mertonowski model uznawania i potwierdzania osiągnięć naukowych (R.K.Merton: *On Social Structure and Science*, Chicago 1990; P. Sztompka, red. i przedmowa) oraz model etosu naukowego, którego jednym ze składników jest tzw. zorganizowany sceptycyzm (R.K.Merton: *The reward system of science, tamże*). Polega on na tym, że każda praca naukowa powinna zostać poddana otwartej i krytycznej analizie. Zdaniem P. Sztompki, wiarygodność uczonych bierze się właśnie paradoksalnie z instytucjonalnej nieufności. Autor wskazuje na powód takiego stanu rzeczy: ludzie wierzą w istnienie skutecznych instytucji sankcjonujących ewentualne odchylenie od norm etosu naukowego i podejmujących działanie, gdy tylko uczeni zachowują się w sposób niegodny zaufania. P. Sztompka: *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Kraków 2007, s. 366-367 i 371. Obecna (i poprzednia) konstrukcja prawna postępowania habilitacyjnego w pełni odpowiada mertonowskim założeniom budowania wysokiego etosu nauki. Procedura ta zapewnia realizację mechanizmów budowania zaufania, o których pisze P. Sztompka: wysokie tytuły naukowe osiąga się w drodze długotrwałych, wymagających i zarezerwowanych tylko dla nielicznych procedur oceniających (*tamże*, s. 369); odpowiedzialności pojedynczego uczonego sprzyjają zasady merytokrycznej rekrutacji, czyli wymogu, aby wyłącznym kryterium przyjęcia do środowiska naukowego były kompetencje i standardy etyczne i żeby nadanie statusu w obrębie społeczności naukowej opierało się wyłącznie na osiągnięciach akademickich (*tamże*, s. 370-371) czemu sprzyjają m.in.: wystandaryzowane i wieloszczeblowe procedury uzyskiwania stopni i tytułów naukowych (*tamże*, s. 371).

postępowania administracyjnego⁶, gdyż zawierają uregulowania szczególnie znajdujące zastosowanie w wypadku postępowań habilitacyjnych⁷. Ustawodawca w art. 178 ust. 3 p.s.w. i n. zawarł normę blankietową, zgodnie z którą w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a.

Jak zauważają B. Adamiak i J. Borkowski, jedną z konsekwencji przyjęcia założenia elastycznej regulacji prawnej postępowania administracyjnego ogólnego jest to, że tylko w zgoła nielicznych przypadkach można prowadzić czynności procesowe w indywidualnej sprawie, stosując wyłącznie przepisy k.p.a.⁸ Z takim właśnie przypadkiem mamy do czynienia w postępowaniu habilitacyjnym, ponieważ ustawodawca szczególnie unormował procedurę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w przepisach odrębnych. Jak dalej piszą autorzy, z owego standardu elastyczności wynika obowiązek współstosowania przepisów k.p.a. i przepisów szczególnych, niemniej w ich ocenie, z którą należy się w pełni zgodzić, ustanowiony przepisami k.p.a. podstawowy standard czynności procesowych oraz gwarancji służących stronom

postępowania, a także obowiązków organu prowadzącego postępowanie, jest modyfikowany w ten sposób, że przepisy odrębne albo zaostrzają wymagania stawiane czynnościom stron czy organu, albo też łagodzą pewne rygory⁹. W wypadku „modyfikacji” ogólnego trybu postępowania administracyjnego przepisami odnoszonymi się do postępowania habilitacyjnego, właśnie te przepisy mają pierwszeństwo przed przepisami ogólnej procedury administracyjnej. Wyłączają odpowiednio jej stosowanie.

Postępowanie habilitacyjne jest wieloetapowe¹⁰. Ocena przedstawionego do oceny dorobku naukowego następuje w trakcie kolejnych stadiów postępowania, w których badane są zarówno warunki formalne, jak i materialnoprawne umożliwiające procedowanie w sprawie nadania stopnia oraz uzasadniające jego nadanie. Formalne warunki wniosku składanego przez habilitanta w starym trybie oceniała Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów Naukowych, obecnie etap ten przebiega przed Radą Doskonałości Naukowej. Następny etap to wyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego dokonane przez wskazaną przez habilitanta jednostkę – w poprzednich

⁶ Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 256, z późn. zm.; dalej jako k.p.a.

⁷ Zob. np. J. P. Tarno: *Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)* [w:] *Studia z prawa administracyjnego i nauki o administracji. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. zw. dr. hab. Janowi Szreniawskiemu*, red. Z. Czarnik, Z. Niewiadomski, J. Połuszny, J. Stelmasiak, Przemysł – Rzeszów 2011, s. 785-786; tenże: *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, ZNSA z. 6/2011, s. 18-19.

⁸ B. Adamiak, J. Borkowski: *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne*, Warszawa 2016, s. 95.

⁹ Tamże, s. 96.

¹⁰ Szerzej – zob. M. Sieniuc: *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 110-140.

uregulowaniach radę wydziału określonej uczelni, a obecnie podmiot habilitujący¹¹, czy też w praktyce odpowiednią jednostkę organizacyjną podmiotu habilitującego, która zgodnie z art 221 p.s.w.i.n. może nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i zwrócić wniosek do Rady Dyscyplin Naukowych.

Kolejna faza postępowania to etap merytorycznej oceny dorobku naukowego habilitanta, która także dzieli się na kilka części. Na tym etapie sporządzane są recenzje, odbywa się posiedzenie komisji habilitacyjnej, gdzie prowadzi się dyskusję na temat ocenianego dorobku, które kończy się głosowaniem w sprawie sformułowania wniosku o nadanie lub odmowę nadania stopnia doktora habilitowanego.

Finalnym etapem postępowania jest w „starym trybie” głosowanie rady wydziału w przedmiocie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego, a zgodnie z nowymi uregulowaniami (art. 178. p.s.w i n.) decyzja administracyjna jest podejmowana: w uczelni przez senat lub inny organ uczelni, o którym mowa w art. 28 ust. 4 p.w.s., zaś w instytucie PAN, w instytucie badawczym oraz w instytucie międzynarodowym przez jego radę naukową¹². Ze względu

na to, że w powołanych wyżej przepisach ustawodawca wskazał organy kolegialne, to owo rozstrzygnięcie jest kwalifikowanym aktem administracyjnym i ma postać uchwały.

W celu interpretacji art. 178 p.s.w i n. należy odwołać się do stanowiska judykatury trafnie wyjaśniającego, że „kryterium kwalifikującym dany akt organu jako decyzję jest więc jednostronne rozstrzygnięcie kształtujące indywidualną sytuację prawną jednostki niepodporządkowanej organowi bądź przez przyznanie lub odmowę przyznania jej uprawnień, bądź przez stwierdzenie istnienia pewnego uprawnienia lub obowiązku w sferze prawa administracyjnego czy finansowego”¹³.

W doktrynie prawa i judykaturze utrwalony jest pogląd, że o tym, czy dany indywidualny akt administracyjny jest decyzją, nie przesądza jego nazwa czy forma, lecz charakter sprawy oraz treść przepisu będącego podstawą działania organu powołanego do załatwienia sprawy¹⁴. Z tego względu użyta w przepisach nazwa aktu administracyjnego kończącego postępowanie administracyjne nie jest istotna dla jego właściwej kwalifikacji. Ważne są natomiast te jego elementy, które pozwalają na odróżnienie decyzji administracyjnej

¹¹ Zgodnie z art. 218 u.s.w.i.n. uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego posiada uczelnia, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy, w dyscyplinie, w której posiada kategorię naukową A+, A albo B+ i zgodne z ustawą jednostki te nazywane są „podmiotem habilitującym”.

¹² Zob. także H. Izdebski, J. M. Zieliński: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 290-292.

¹³ Tak: SN w uchwale składu siedmiu sędziów SN z 18.11.1992, III AZP 20/92, OSNCP nr 3/1993, poz. 27.

¹⁴ Zob. wyrok SN z 18.10.1985, II CR 320/85, OSNCA nr 10/1986, poz. 158 oraz np. J. Jendrośka [w:] J. Borkowski, J. Jendrośka, R. Orzechowski, A. Zieliński: *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1985, s. 186 i C. Martysz: *Podstawa prawna decyzji administracyjnej* [w:] *Księga jubileuszowa z okazji 60 rocznicy urodzin Profesora Ernesta Knosali*, red. G. Łaszczyca, A. Matan, L. Zacharko, Warszawa 2008, s. 209-216.

od innych aktów administracyjnych, czyli nierozstrzygających indywidualnych spraw co do ich istoty.

Kluczową kwestią warunkującą charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, jak również determinującą sposób i zakres kontroli jego wyniku, jest przedmiot oceny dokonywanej w poszczególnych fazach postępowania habilitacyjnego.

Wskazać należy wyraźnie, że w poszczególnych jego stadiach ocenia się dorobek habilitanta przedstawiony przez niego do oceny i ani komisja habilitacyjna, ani żaden inny organ zaangażowany w to postępowanie nie ma kompetencji do samodzielnego poszukiwania innych „materiałów” przesądzających o zasadności nadania lub odmowy nadania tego stopnia habilitantowi. Nie można np. uznać za uprawnioną tezę, że osoba dokonująca oceny sama będzie kompensowała braki zgłoszonej w przewodzie habilitacyjnym monografii i innego przedstawionego do oceny dorobku naukowego – biorąc pod uwagę inne dzieła opublikowane przez autora, ale nie wskazane do oceny w przewodzie. W postępowaniu habilitacyjnym ocenia się wartość dzieł wymienionych przez habilitanta we wniosku, które aby można było je ocenić jako legitymujące kandydata do uzyskania tego awansu naukowego, powinny być w tym wniosku wyraźnie wskazane. Wniosek powinien być kompletny pod względem merytorycznym i formalnym, a domniemywanie, że autor wykazał się niezbędną wiedzą w innych publikacjach jest w tej sytuacji nieuprawnione.

Obecna regulacja częściowo zmodyfikowała zakres osiągnięć naukowych, które mogą zostać zgłoszone do oceny w przewodzie habilitacyjnym.

W przypadku obu ustaw (odpowiednio: art. 16 u.s.n.t. i art. 219 u.s.w.i.n.) prawodawca przesądził, że osiągnięcie to musi stanowić znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. W obu regulacjach mowa jest przede wszystkim o monografii naukowej, przy czym w art. 219 ust. 1 pkt a u.s.w.i.n. sformułowano zastrzeżenie, że monografia musi zostać wydana przez wydawnictwo, które w roku jej publikacji w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a tej ustawy.

Zgodnie z obiema regulacjami podstawą oceny może być także zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne. Osiągnięcie to może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

W obu ustawach uznano, że podstawą do nadania stopnia może być także cykl publikacji, który w poprzednich przepisach był określany jako „jednotematyczny cykl publikacji”, a w obecnych: „cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b tej ustawy”.

Ustawa 2.0 wprowadziła także zastrzeżenia, że kandydat do stopnia doktora habilitowanego powinien wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną na więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, zaś w poprzednich uregulowaniach mowa była o tym, że kandydat powinien wykazywać się istotną aktywnością naukową lub artystyczną.

Wskazane przesłanki ustawowe prowadzą do konkluzji, że istotą postępowania habilitacyjnego jest wszechstronna ocena dorobku naukowego habilitanta, następująca w wieloetapowym procesie, mającym na celu zaangażowanie specjalistów z danej dziedziny i z różnych ośrodków

naukowych, co pozwala na wskazanie wielu racji i konfrontację poglądów na temat ocenianego dorobku. Formalny przebieg tego postępowania, przy zaangażowaniu różnych ciał kolegialnych, ma na celu zniesienie ryzyka wystąpienia społecznych mechanizmów zachodzących podczas oceniania – takich np. jak syndrom myślenia grupowego¹⁵ czy też negatywne skutki solidarności środowiskowej¹⁶. Mogłaby ona warunkować niesłuszną z merytorycznego punktu widzenia pozytywną ocenę dorobku naukowego bądź też jego krzywdzącą negatywną ocenę, w przypadku gdyby poglądy lub osobowość samego kandydata, okazały się dla jakiegoś środowiska zbyt kontrowersyjne.

¹⁵ Syndrom myślenia grupowego jest zjawiskiem zachodzącym w procesach decyzyjnych w jednorodnych społecznie grupach, których członkowie charakteryzują się np. podobnym etnocentryzmem, mają podobne pochodzenie społeczne lub podobny zasób wiedzy. Syndrom ten jako zjawisko mające katastrofalne skutki dla wyników podejmowanych przez takie grupy decyzji opisali i zbadali I.L. Janis i L. Mann (I.L. Janis Groupthink: *Psychological studies of policy decisions and fiascos*, Boston 1982; I. L. Janis, L. Mann: *Decision making*, New York 1977). Jak autorzy ustalili, w grupie podejmującej decyzje działającej w warunkach tego zjawiska wytwarza się specyficzny sposób myślenia, którego efektem jest ocena stanu rzeczy oderwana od realiów, a przez to błędna. Dzieje się tak m.in. z powodu priorytetowego dla decydujących ludzi dążenia do jednomyślności i niekwestionowanego przekonania o własnych racjach, które dodatkowo wzmacniane jest uciszaniem oponentów. Przyjęta pod rządami obu regulacji ustawowych konstrukcja postępowania habilitacyjnego, przynajmniej w trakcie procedowania na etapie pierwszej instancji, zawiera mechanizmy przeciwdziałające temu syndromowi. Członkowie komisji habilitacyjnej a także recenzenci pochodzą z różnych ośrodków akademickich. Są oni jednak z reguły specjalistami w jednej dziedzinie lub w pokrewnych. Z tego też powodu zaliczają się do względnie jednorodnej grupy społecznej posiadającej kwalifikacje do oceny określonego dorobku naukowego. Gdyby jednak zadziałały tu mechanizmy społeczne warunkujące swoistą lojalność względnie hermetycznego środowiska specjalistów z danej dziedziny, równoważone jest to z tym, że rada wydziału lub kolegialne *gremium* podmiotu habilitującego – organ o wiele liczniejszy, nie jest już tak jednorodną grupą społeczną.

¹⁶ Jak pisze P. Sztompka, grupa społeczna do jakiej dana osoba obiektywnie należy jest to tzw. grupa członkowska. Różny może być jednak subiektywny stosunek jednostki do grupy i różne mogą być relacje jednostki z grupą. W przypadku, gdy grupa członkowska jest dla jednostki atrakcyjna, jednostka się z nią identyfikuje, solidaryzuje i obdarza ją zaufaniem i lojalnością. P. Sztompka: *Socjologia*, Kraków 2006, s. 213. Na tym tle może wykształcić się zjawisko tzw. lojalności środowiskowej, które może warunkować postępowanie zgodne z przewidywanymi przez jednostką preferencjami kolektywu. W przypadku oceny dorobku naukowego habilitanta jednak wcale nie musi dojść do takiej sytuacji, gdyż indywidualne znaczenie każdego specjalisty w środowisku naukowym i jego indywidualna reputacja może być czynnikiem przesądzającym o personalnej odwadze w wyrażaniu poglądów na temat wartości ocenianego dorobku naukowego.

Pokreślić ponownie należy, że postępowanie w przedmiocie nadania stopnia naukowego uregulowane ustawowo, cechuje pewna odrębność w stosunku do postępowania prowadzonego wprost na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. W konsekwencji, jeżeli ustawa zawiera szczególną regulację, nie ma podstaw do stosowania w tym zakresie przepisów k.p.a. Oznacza to, że niektóre przepisy k.p.a. w ogóle nie znajdują w tym postępowaniu zastosowania. Dotyczy to w szczególności art. 35-36, art. 75 § 1, art. 79 § 1-2, art. 81 oraz art. 138 k.p.a.¹⁷ Postępowanie wszczynane jest wyłącznie na wniosek, nigdy z urzędu (zob. art. 61 k.p.a.). Oznacza to, że tylko ustawowo uprawniony podmiot może je inicjować i jest on dysponentem tego postępowania w tym znaczeniu, że od istnienia jego woli uzyskania władczego rozstrzygnięcia, trwającego od chwili wszczęcia postępowania do jego merytorycznego zakończenia, uzależniony jest byt sprawy administracyjnej¹⁸. W postępowaniu tym osoba, której dotyczy uchwała, nie korzysta również z praw strony wskazanych w art. 10 k.p.a.¹⁹

W istocie postępowanie habilitacyjne nie jest postępowaniem typowym, w którym organ administracji publicznej wydaje decyzję po rozpatrzeniu wniosku i ocenie materiału dowodowego. Ponieważ ocenianą materią jest wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej,

specjaliści przedstawiają swoją ocenę dorobku naukowego kandydata, a następnie na tej podstawie grupa fachowców zasiadających w kolejalnym organie decydującym o nadaniu lub odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego, podejmuje w głosowaniu decyzję w tym przedmiocie. Wobec tego w szczególności recenzje stanowią niezbędny asumpt do podjęcia uchwały przez komisję, ale komisja nie jest nimi w żaden sposób związana.

Zadaniem komisji jest – po przedstawieniu opinii przez recenzentów i zapoznaniu się z autoreferatem – podjąć uchwałę, zawierającą opinię w sprawie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego. Treść uchwały w przedmiocie nadania stopnia doktora habilitowanego nie jest ani nie musi być odzwierciedleniem wniosków/konkluzji recenzentów²⁰.

Uchwała komisji również nie jest wiążąca dla rady wydziału, która kieruje się oczywiście opinią komisji (wraz z uzasadnieniem) i pełną dokumentacją postępowania, ale żaden przepis nie nakłada na nią obowiązku głosowania zgodnie z opinią komisji²¹.

Zgodnie z „nowym trybem” zasada ta dotyczy oczywiście także sposobu procedowania podmiotu habilitującego. Mimo bowiem określonych ocen jednostkowych oraz stanowiska komisji habilitacyjnej, ostateczna ocena dorobku kandydata

¹⁷ Zob. wyroki NSA z: 27.10.2006, I OSK 192/06, LEX nr 281415 i 26.5.2007, I OSK 145/07, LEX nr 345910; zob. również wyrok WSA w Warszawie z 14.11.2019, II SA/Wa 1246/19, LEX nr 2945105.

¹⁸ Zob. np. wyrok NSA z 22.1.2014, I OSK 2617/12, LEX nr 1452157.

¹⁹ Zob. np. ww. wyrok WSA w Warszawie z 14.7.2016, II SA/Wa 183/16.

²⁰ Tak: WSA w Warszawie z 4.2.2019, II SA/Wa 584/18, LEX nr 2656729.

²¹ jw.

zależy od wyniku przeprowadzonego demokratycznie głosowania organu kolegialnego. Jak podkreśla się w nauce prawa, kolegialność sprawia, że wolę organu wyraża uchwała zespołu osób²².

Jako zaletę tego typu organów, R. Michalska-Badziak wskazuje możliwość rozważenia sprawy z uwzględnieniem wielu różnych punktów widzenia, co sprzyja trafności rozstrzygnięć. Autorka zauważa również, że wadą tych organów są m.in. trudności lub wręcz niemożliwość ustalenia osób odpowiedzialnych za treść podjętych rozstrzygnięć (ze względu na tajność głosowania)²³. Jednak warto skomentować to stanowiskiem J. Bocia, który zauważył, że organ kolegialny podejmuje decyzję odważniej i bardziej ryzykownie w kontekście rozłożenia całości odpowiedzialności na wszystkich swoich członków²⁴.

Uchwała o nadaniu stopnia naukowego nie ma charakteru tylko deklaratoryjnego i nie jest czystą formalnością czy automatycznym powtórzeniem wyników głosowania z etapu(ów) wcześniejszego(ych).

W postępowaniu habilitacyjnym organ kolegialny podejmujący decyzję o nadaniu lub o odmowie nadania stopnia doktora habilitacyjnego ma bowiem szczególny charakter, gdyż składa się z osób mających wysoką merytoryczną wiedzę w danej dziedzinie czy dyscyplinie, ponadto stanowi reprezentację środowiska akademickiego. Składa się z wybitnych specjalistów, z których każdy ma doświadczenia z własnego

postępowania habilitacyjnego i może czerpać z niego wiedzę na temat wymogów stawianych habilitantom. Każdy z jego członków decyduje indywidualnie – a suma tych głosów składa się na finalny wynik demokratycznego i tajnego głosowania. Warto zastrzec, że organ kolegialny podejmuje rozstrzygnięcie działając *in pleno* w głosowaniu tajnym, co oznacza, że żaden z głosujących nie musi uzasadniać swego stanowiska²⁵.

Przy zachowaniu niezbędnych wymogów formalnych i utrwalonych w środowisku naukowym dobrych praktyk, gwarantujących otwartą i wolną od nacisków dyskusję, osoby wchodzące w skład tego gremium mogą obserwować przebieg debaty – w której zdarzają się argumenty zarówno popierające wniosek habilitanta, jak i przeciwnie.

Zgodnie z wymogami prawa oraz dobrymi praktykami protokołów z posiedzenia komisji habilitacyjnej oraz treść recenzji jest powszechnie dostępna. Umożliwia to dokonanie oceny istotnych przesłanek dających podstawę podjęcia decyzji w sprawie nadania albo odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego. Członkowie organu kolegialnego decydujący w głosowaniu w tym przedmiocie, mogą też skonfrontować stanowisko organów procedujących na wcześniejszych etapach postępowania habilitacyjnego z własną opinią na temat dorobku habilitanta i posiadając tę wiedzę zabrać głos w otwartej dyskusji przed głosowaniem.

²² R. Michalska-Badziak: *Pojęcie, cechy i rodzaje organów administracji publicznej, władza i urząd* [w:] M. Stahl (red.): *Prawo administracyjne, pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2009, s. 258.

²³ Tamże.

²⁴ J. Boć: *Wyróżnienie organów kolegialnych* [w:] J. Boć (red.): *Nauka administracji*, Wrocław 2013, s. 155.

²⁵ Por. wyrok NSA z 2.12.2010, I OSK 1614/10, LEX nr 745104.

Ponieważ nadanie stopnia doktora habilitowanego wiąże się z uzyskaniem szeregu przywilejów i istotnych kompetencji w zakresie współdecydowania w sprawach ważnych dla środowiska akademickiego, a także w sferze publicznej, np. jeżeli chodzi o wyłączenie przymusu adwokackiego w postępowaniu przed organami państwa, w przypadku stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk prawnych, należy pozytywnie ocenić procedurę gwarantującą dogłębną i pluralistyczne rozpatrzenie wniosku habilitanta.

Postępowanie habilitacyjne jako przedmiot kontroli

Zakres kontroli

Postępowanie habilitacyjne może być przedmiotem kontroli instancyjnej oraz kontroli sądowej sprawowanej przez sąd administracyjny²⁶.

Obecnie kontroli mogą podlegać postępowania, toczące się zarówno w tak zwanym starym trybie, jak i w tak zwanym nowym trybie.

Kontrola postępowania habilitacyjnego dotyczy w szczególności jego legalności – czyli zgodności z prawem procesowym oraz materialnym. W postępowaniu odwoławczym, w przypadku podjęcia przez podmiot decydujący o nadaniu lub odmowie nadania stopnia doktora habilitacyjnego, habilitant może podnieść także inne argumenty, stosownie do art. 128 k.p.a. – wystarczy, że z treści odwołania wynika,

iż strona nie jest zadowolona z wydanej decyzji²⁷.

W praktyce można jednak wyróżnić szereg zarzutów, które mogą zostać przedstawione przez habilitanta w postępowaniu odwoławczym oraz wiele budzących wątpliwości prawne stanowisk organu drugiej instancji, dlatego też konieczne jest zwrócenie uwagi na zagadnienia prawne ujawniające się w trakcie kontroli postępowania habilitacyjnego.

Przedmiot oceny i relacje pomiędzy etapami postępowania

Poszczególne etapy postępowania habilitacyjnego następują po sobie w ustawowo określonym porządku. Podjęcie kolejnego etapu jest uzależnione od zakończenia niezbędnych elementów poprzedniego, np. posiedzenie komisji habilitacyjnej możliwe jest dopiero po sporządzeniu wszystkich recenzji dorobku naukowego habilitanta. Należy jednak podkreślić, że żaden z etapów nie ma merytorycznego znaczenia prejudycjalnego dla kolejnego etapu, jeżeli chodzi o ocenę wartości naukowej i adekwatności dorobku habilitanta.

Nieuprawnione są poglądy, że to, iż jakieś zarzuty co do merytorycznej wartości ocenianego dorobku naukowego nie zostały zgłoszone na jednym z poprzednich etapów postępowania habilitacyjnego, oznacza, że nie można ich podnieść na etapie późniejszym, np. podczas dyskusji w trakcie posiedzenia organu decydującego o nadaniu

²⁶ Zagadnienie kontroli sądowej zostało w artykule pominięte, wymagałoby obszernego omówienia, na co nie pozwalają ramy tego artykułu.

²⁷ Por. M. Wierzbowski, M. Szubiakowski, A. Wiktorowska: *Postępowanie administracyjne – ogólne, podatkowe, egzekucyjne i przed sądami administracyjnymi*, Warszawa 2017, s. 206.

lub odmowie nadania stopnia. Na przykład dotyczy to może sytuacji, gdy w toku posiedzenia komisji habilitacyjnej lub na posiedzeniu organu habilitacyjnego zostanie zakwestionowana przynależność dorobku do dyscypliny naukowej, którą we wniosku wskazał habilitant – co nie zostało np. podniesione w recenzjach.

Zauważyć tu należy, że dlatego właśnie postępowanie habilitacyjne jest wieloetapowe, aby istniała możliwość wielostronnego rozważenia wszelkich istotnych kwestii.

Następujące po przedstawieniu recenzji posiedzenie komisji habilitacyjnej i organu habilitującego jest forum, na którym mogą i powinny być rozpatrzone wszelkie wątpliwości dotyczące oceny dorobku habilitanta. Członkowie tych gremiów mają prawo do tego, aby w dyskusji wypowiedzieć się w sprawie wszelkich wątpliwości związanych z oceną dorobku habilitanta. Wyłączenie takiego prawa oznaczałoby w praktyce naruszenie standardów praworządności. O żadnej prejudycjalnej ocenie kwalifikującej dorobek do określonej dyscypliny naukowej nie może być więc mowy, jeżeli chodzi o uchwałę, na podstawie której w danej jednostce naukowej będzie toczyło się postępowanie habilitacyjne. Domniemywanie takiego stwierdzenia jest całkowicie bezzasadne.

Podobnie nie jest zasadne twierdzenie, że podjęcie przez radę wydziału uchwały w sprawie wszczęcia postępowania habilitacyjnego lub brak odmowy przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego przez organ habilitujący przesądza o pozytywnej ocenie dorobku habilitanta. Organy te nie dokonują żadnej wstępnej kwalifikującej oceny merytorycznej. Rada

wydziału jedynie podejmowała uchwałę inicjującą procedowanie w przedmiocie oceny dorobku habilitanta nie przesądzając o jego wyniku, a podmiot habilitujący, który nie odmówił przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, nie przesądza milcząco o pozytywnym wyniku postępowania. Na tym etapie nie ma takich możliwości, w związku z tym, że ustawodawca nie przewidział stosownych kompetencji do merytorycznej oceny dorobku. Jest to dopiero rola komisji habilitacyjnej i recenzentów, którzy mogą przedstawić swoje opinie w tej sprawie. Będą one przedmiotem posiedzenia rady wydziału lub odpowiednio podmiotu habilitującego.

Sprzeczność uchwały organu habilitującego ze stanowiskiem komisji habilitacyjnej

Należy podkreślić, że żaden przepis prawa nie stanowi, że rada wydziału lub właściwe gremium podmiotu habilitującego podejmując decyzję w przedmiocie nadania bądź nienadania stopnia naukowego są związane z treścią uchwały podjętej przez komisję habilitacyjną. Nie został też przewidziany specjalny tryb postępowania, który mógłby zostać podjęty przez jednostki organizacyjne uprawnione do nadawania stopni naukowych w przypadkach, gdyby wynik głosowania w radzie diametralnie różnił się od stanowiska komisji. Oznacza to, że ustawodawca zdecydował, iż wyłączną kompetencję w przedmiocie podjęcia decyzji co do nadania albo nienadania stopnia posiada rada wydziału lub (obecnie) podmiot habilitujący.

Gdyby celem ustawodawcy było ustanowienie w tym przedmiocie kompetencji związanej, nie powierzyłby jej organowi

kolegialnemu, jakim jest rada wydziału bądź odpowiednio – w nowej regulacji – stosowne gremium podmiotu habilitującego. W wypadku decydowania przez organy kolegialne nie jest możliwe przewidzenie wyniku głosowania ani ustalenie konkretnych motywów, którymi kierowali się ich członkowie głosując w określony sposób w głosowaniu tajnym. Sformułowanie „na podstawie opinii” oznacza, że jej przedstawienie jest przesłanką do podjęcia głosowania przez taki organ, np. radę wydziału, ale nie przesądza o tym jaki ma być wynik głosowania.

Należy podkreślić, że głosując w sposób tajny, każdy z członków rady wydziału lub właściwego gremium podmiotu habilitującego może wyrazić swoje stanowisko odnośnie do przyznania stopnia naukowego doktora habilitowanego, a wynik ten może być odmienny od konkluzji recenzji i stanowiska komisji²⁸.

Brak ustawowego związania organu decydującego o nadaniu lub odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego opinią komisji wręcz umacnia zasadę demokratycznego państwa prawnego oraz zasadę wolności badań naukowych. Organ, przed którym toczy się ostateczna część procedury habilitacyjnej pełni tu rolę swoistej „izby rozsądku”, dzięki możliwości ponownej oceny wniosku. Stanowi to gwarancję, że społeczność akademicka będzie mogła w wolnej dyskusji raz jeszcze ocenić zasadność podjęcia decyzji w sprawie przyznania bądź nieprzyznania stopnia naukowego. Ta konstrukcja w żadnej mierze nie stoi

w sprzeczności z zasadą legalizmu wyrażoną w art. 7 Konstytucji.

Prawo oceny dorobku habilitanta i prawo wypowiedzi w tej sprawie

Specyfiką procedowania organów kolegialnych jest prawo wypowiedzi co do sprawy będącej przedmiotem posiedzenia, przed podjęciem decyzji, przysługujące każdemu z jej członków. Dotyczy to także osób, które nie mają prawa do głosowania w danej sprawie, ale wchodzi w skład danego gremium. Przyjętą praktyką jest prowadzenie otwartej dyskusji, w której członkowie rady wydziału lub organu habilitującego mogą zgłaszać wszelkie wątpliwości, przedstawiać swoje oceny i uwagi do wypowiedzi innych osób oceniających dorobek habilitanta. Umacnia to standard demokratycznej otwartej debaty naukowej dotyczącej zagadnień analizowanych w przedstawionym do oceny dorobku naukowym, co finalnie przekłada się na decyzję w sprawie oceny dojrzałości naukowej habilitanta. Jest ona warunkiem uznania go za samodzielnego pracownika naukowego. Rzetelna ocena nie może nastąpić na posiedzeniu gabinetowym. Musi zostać poddana powszechnej ocenie.

Należy zaznaczyć, że z uwagi na to, że posiedzenie komisji habilitacyjnej nie jest ostatecznym stadium postępowania, ani w żaden sposób nie wiąże działania organu decydującego o nadaniu lub odmowie nadania stopnia, określone stanowisko tego organu nie ma znaczenia jeżeli chodzi o możliwość podjęcia dalszej polemiki

²⁸ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 14.7.2016, II SA/Wa 183/16, LEX nr 2185589.

z wyrażoną w wyniku głosowania oceną. Przepisy nie przewidują też ani uprawnień, ani obowiązku stosowania żadnej dyscypliny w sprawie dalszego wyrażania swoich opinii i sposobu głosowania. Żaden przepis prawa nie formułuje zakazu wypowiedzania się przez członków rady wydziału oraz organów habilitujących, ale także przez członków komisji habilitacyjnych, na temat ocenianego dorobku – niezależnie od tego jaką pełnili w tym przedmiocie funkcję ani jakie stanowisko wyrażali w trakcie posiedzenia habilitacyjnego oraz w recenzjach lub pisemnych opiniach.

Niedopuszczalne prawnie jest twierdzenie, że stanowisko komisji habilitacyjnej w jakikolwiek sposób wiąże członków tej komisji. Nie ma w przepisach zakazu wypowiedzania przez członków komisji habilitacyjnej zdania odrębnego od stanowiska wyrażonego w sentencji uchwały komisji, niezależnie od tego, jaką pełnili w niej funkcję. Brak tego zakazu oznacza, że członkowie komisji habilitacyjnej mogą zgłaszać swoje zdanie odrębne do protokołu posiedzenia komisji, bądź też mogą zabierać głos na posiedzeniu organu decydującego o nadaniu lub odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego, niezależnie od tego, czy swoje zdanie odrębne wyrazili pisemnie, czy też w trakcie debaty na posiedzeniu komisji.

Przyjęta przez ustawodawcę konstrukcja kontroli postępowania habilitacyjnego przesądza o tym, że w trakcie kontroli wyniku postępowania nie ma możliwości toczenia sporu co do meritum, czy to

z recenzentami, czy np. z członkami ciał kolegialnych wskazanych w ustawie. Jak to celnie wyraził Sąd Najwyższy: „Ktokolwiek poddaje się jakimkolwiek recenzjom (...) musi się zawsze liczyć z tym, że może spotkać się również z recenzjami, których w najgłębszym przekonaniu nie będzie w stanie osobiście zaakceptować. Nikt bowiem nie przyjmuje chętnie otwartej dyskwalifikacji własnych umiejętności, talentu czy wiedzy”²⁹.

Ocena decyzji rady wydziału lub organu habilitującego

Uzasadnienie decyzji rady wydziału lub organu habilitującego jest wymogiem formalnym ważności decyzji. Niemniej jego treść i forma jest ściśle determinowana szczególnym charakterem postępowania w sprawie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego.

Zgodnie z art. 107 § 3. k.p.a., który przesądza o kształcie i treści uzasadnienia decyzji administracyjnych, także w przypadku uchwały podejmowanej w przedmiocie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego, należy obligatoryjnie sporządzić uzasadnienie prawne i faktyczne.

Jeżeli chodzi o uzasadnienie prawne, należy zauważyć, że ustawodawca w ostatnich latach wprowadzał istotne zmiany w regulacjach prawnych dotyczących postępowań habilitacyjnych. Niezbędne jest więc wskazanie, w reżimie której regulacji toczyło się postępowanie, gdyż na mocy art. 179 ust. 1 ustawy

²⁹ Tak SN w wyroku z 26.4.1996, III ARN 86/95, OSNP nr 21/1996, poz. 315.

z 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce³⁰ postępowania habilitacyjne wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy 2.0 są przeprowadzane na zasadach dotychczasowych³¹.

Natomiast jeżeli chodzi o uzasadnienie faktyczne decyzji podejmowanej w przedmiocie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego, jego treść ściśle determinowana jest szczególnym charakterem tego postępowania. Jak wynika z art. 107 § 3 k.p.a. uzasadnienie powinno wskazywać na motywy decyzji – wskazywać fakty, jakie organ uznał za udowodnione przedstawienie dowodów, na których się oparł oraz przyczyny, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Niemniej z uwagi na to, że przepisy szczególne określają warunki prowadzenia procedury – literalne zastosowanie tego przepisu nie może mieć miejsca, przede wszystkim z tego powodu, że o odmowie nadania lub o nadaniu stopnia doktora habilitowanego decyduje podmiot habilitujący lub decydowała rada wydziału w głosowaniu tajnym.

W uzasadnieniu nie wyjaśnia się jakie dowody organ uznał za przemawiające za danym rozstrzygnięciem a jakie nie, gdyż taka analiza nie miałaby sensu. Decyzja

zapada w wyniku tajnego głosowania organu kolegialnego na podstawie wcześniej przedstawionych recenzji oraz argumentów podnoszonych w dyskusji poprzedzającej głosowanie, nie ma możliwości ustalenia motywów, jakie kierowały podmiotem kolegialnym składającym się z indywidualnie głosujących osób. W trakcie posiedzenia rady wydziału lub podmiotu habilitującego, na którym przeprowadza się głosowanie o nadaniu lub odmowie nadania stopnia naukowego, nie przeprowadza się przecież postępowania dowodowego w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, a szczegółowa analiza głosów za i przeciw danemu rozstrzygnięciu nie jest możliwa. Po pierwsze, decyzja zapada w głosowaniu tajnym, a po drugie jest ona sumą wielu jednostkowych decyzji, więc *de facto* jedynym uzasadnieniem takiego a nie innego rozstrzygnięcia podjętego przez to gremium (odpowiednio radę wydziału lub obecnie podmiot habilitujący), jest wynik głosowania w danej sprawie. Dlatego też nieprzedstawienie szczegółowych motywów podjęcia takiej uchwały nie może być uznane za naruszenie prawa dające podstawę do jej uchylenia³².

Uzasadnienie decyzji podjętej przez organ kolegialny, wypowiadający się w głosowaniu tajnym o przyjęciu lub odrzuceniu

³⁰ Dz.U. z 2018 r. poz. 1669, z późn. zm.

³¹ Z tym jednak zastrzeżeniem, że zgodnie z powołanym tu przepisem w postępowaniach, w których nadanie stopnia doktora habilitowanego miałyby nastąpić po 30.4.2019, stopień ten lub tytuł nadaje się w dziedzinach i dyscyplinach określonych w przepisach wydanych na podstawie art.5 ust.3 ustawy 2.0. Jest to niezwykle istotne uwarunkowanie jeżeli chodzi o ocenę prawidłowości postępowania habilitacyjnego. Należy zwrócić uwagę, że rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 20.9.2018 w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1668) znacznie zmodyfikowało dotychczasowy katalog dyscyplin i dziedzin, co ma konsekwencje m.in. w odniesieniu do oceny właściwości rzeczowej podmiotu habilitującego.

³² Zob. wyrok NSA z 7.9.2011, I OSK 1078/11, LEX nr 965902.

wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego, nie może z obiektywnych przyczyn, czyli w pierwszym rzędzie z powodu niemożności ustalenia motywacji do określonego głosowania przez poszczególnych jego członków, zawierać szczególnej analizy motywów podjęcia decyzji. Żaden inny organ uczelni lub instytucji mającej uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego nie ma kompetencji, aby domniemywać takie przesłanki, skoro są one niemożliwe do ustalenia. Bezprawne, ale przede wszystkim niemożliwe byłoby przytaczanie ich w uzasadnieniu. W uzasadnieniu takiej uchwały nie prowadzi się też polemiki ze stanowiskami prezentowanymi w trakcie przewodu habilitacyjnego w recenzjach oraz w autoreferacie. Rada wydziału oraz organ habilitujący nie jest sędziowskim składem orzekającym i nie istnieje podstawa prawna umożliwiająca i nakazująca temu organowi wskazanie jakie „dowody” uznał za przekonujące, a jakie nie. Nie można więc wymagać, aby wobec tak uregulowanych kompetencji szczegółowo roztrząsano w uzasadnieniu argumenty za i przeciw określonemu wynikowi postępowania.

Podobnie w trakcie kontroli postępowania habilitacyjnego nie jest możliwe ustalenie motywów, jakimi kierował się organ habilitacyjny *in gremio* ani poszczególni jego członkowie, gdyż wobec tajności głosowania nie ma narzędzi prawnych umożliwiających uzyskanie informacji jakimi przesłankami kierowali się poszczególni głosujący. Nie można też „obarczać winą” poszczególnych osób zabierających głos w dyskusji, za taki a nie inny wynik głosowania. Decyzja organu jest wynikiem głosowania, w którym brało udział wiele

osób i każda z nich miała możliwość zajęcia stanowiska w dyskusji, a także jego zmiany w wyniku argumentacji przytoczonej w debacie. Co więcej, nie wiadomo finalnie jak zagłosowały osoby zabierające głos w dyskusji. Istotne jest więc to, że odmawianie członkom wspólnoty akademickiej prawa swobody wypowiedzi byłoby działaniem nielegalnym i stałoby w sprzeczności z dobrymi obyczajami. Nie ma więc prawnej możliwości wskazywania w uzasadnieniu uchwały organu decydującego o nadaniu lub odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego stanowiska indywidualnych członków tego organu wyrażonych w trakcie publicznej dyskusji poprzedzającej rozstrzygnięcia co do merytorycznej oceny dorobku naukowego habilitanta. To jest osobiste stanowisko osób wchodzących w skład organu i należy je formalnie oddzielić od stanowiska organu kolegialnego, którym jest wynik głosowania – pozytywny lub negatywny dla habilitanta.

Upewnienia kasacyjne organu odwoławczego

Organ odwoławczy, zgodnie z poprzednio obowiązującymi przepisami: Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych, a obecnie Rada Doskonałości Naukowej realizuje kompetencje z zakresu kontroli czynności podjętych w postępowaniu habilitacyjnym przez organ pierwszej instancji.

W obu regulacjach ustawodawca zastosował kasacyjny model kontroli decyzji organu pierwszej instancji. W świetle powołanych regulacji ustawowych przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia do innego podmiotu wydaje się o tyle

celowe, że może eliminować ryzyko tendencyjnego głosowania, w wyniku którego organ decydujący o nadaniu lub odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego potwierdzałby swoje poprzednie stanowisko. Skierowanie sprawy do innego *gremium* umacnia standard pluralistycznej oceny dorobku habilitanta, gwarantowany już zresztą przedstawioną wyżej zasadą angażowania do oceny dorobku naukowego habilitanta przez specjalistów pochodzących z różnych ośrodków naukowych.

Wydając decyzję o utrzymaniu zaskarżonej decyzji w mocy, organ odwoławczy zgadza się z organem pierwszej instancji. Organ odwoławczy, badając sprawę merytorycznie, uznaje że organ pierwszej instancji wydał decyzję zgodną z prawem oraz celowościowo zasadną³³, słuszną i sprawiedliwą³⁴. Wydanie decyzji kasacyjnej natomiast jest możliwe tylko wtedy, gdy decyzja organu pierwszej instancji została wydana z naruszeniem przepisów postępowania, a konieczny do wyjaśnienia zakres sprawy ma istotny wpływ na jej rozstrzygnięcie³⁵.

Ustawodawca zdecydował o zamkniętym katalogu decyzji organu odwoławczego wydawanych w rezultacie rozpatrzenia

odwołania od rozstrzygnięć organu pierwszej instancji. Organ odwoławczy ma kompetencje ograniczone wyłącznie do kontroli prawidłowości czynności organu pierwszej instancji, a nie do merytorycznego orzekania w sprawie, ponieważ może albo utrzymać w mocy decyzję rady wydziału lub organu habilitującego albo uchylić ją i przekazać sprawę, zgodnie z art. 193 ust. 4, w związku z art. 224 ust. 1 p.s.w. i n., do ponownego rozpatrzenia organowi, o którym mowa w art. 178 ust. 1 ustawy, tego samego albo innego podmiotu habilitującego. Analogicznie, zgodnie z art. 21 u.s.n.t. Centralna Komisja przekazywała sprawę do rady wydziału na tej samej albo innej uczelni. Analiza norm ustawowych wskazuje, że organ odwoławczy, zdeterminowany rezultatem ustaleń przeprowadzonych w rozpatrywanej przezeń sprawie, nie może wydać decyzji reformatoryjnej, czyli uchylającej zaskarżone rozstrzygnięcie w całości albo w części i w tym zakresie orzekającej co do istoty sprawy. Poza tym stosownie do przepisów u.s.n.t. oraz p.s.w. i n., organ odwoławczy nie miał i nie ma uprawnień, aby uchylić zaskarżone rozstrzygnięcie tylko w części, a także nie był

³³ Należy wyjaśnić, że jakkolwiek pierwszorzędna jest wykładnia językowa, to jednak w procesie interpretacji prawa nie jest ona jedyna i rozstrzygająca. Prawidłowa interpretacja przepisu prawa wymaga bowiem uwzględnienia także innych metod, które pozwolą przynajmniej na weryfikację skutków wykładni językowej, w szczególności w sytuacji gdy wykładnia językowa prowadzi do rezultatów niedających się pogodzić z celem racjonalnego ustawodawcy. Zarówno w nauce prawa, jak i w judykaturze prezentowane jest stanowisko, że przyjęcie zasady pierwszeństwa wykładni językowej nie oznacza braku obowiązku przeprowadzenia wykładni kompleksowej. Innymi słowy, należy dać przewagę wynikowi wykładni językowej, ale pod warunkiem, że uprzednio przeprowadzono kompleksową wykładnię tekstu, to znaczy rozważono również aspekty systemowe i celowościowo-funkcjonalne, zob. M. Zirk-Sadowski [w:] L. Leszczyński, B. Wojciechowski, M. Zirk-Sadowski: *System prawa administracyjnego*, pod red. R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla: *Wykładnia w prawie administracyjnym*, Tom 4, Warszawa 2012, s. 205-206; zob. także uchwałę NSA z 10.12.2009, I OPS 8/09, ONSAiWSA nr 2/2010, poz. 21.

³⁴ M. Wierzbowski, M. Szubiakowski, A. Wiktorowska: *Postępowanie administracyjne...*, op.cit., s. 221.

³⁵ Tamże, s. 229.

i nie jest uprawniony do uchylenia rozstrzygnięcia w całości (lub w części) i umorzenia w całości (lub w części) postępowania pierwszej instancji.

Wobec tego autorki postulują, aby ustawodawca wprowadził regulację stanowiącą podstawę do uchylenia decyzji organu pierwszej instancji i umorzenia postępowania przed organem pierwszej instancji w wypadku cofnięcia przez stronę, na etapie postępowania odwoławczego, wniosku, który wszczął postępowanie w sprawie. Możliwość dokonania takiej czynności nie powinna budzić wątpliwości, ponieważ stanowi ona refleks prawa do wszczęcia postępowania³⁶. Poza tym na skutek wycofania wniosku przestanie istnieć element warunkujący nawiązanie stosunku materialnego, a organ prowadzący postępowanie pozbawiony wniosku strony nie może orzekać w sposób merytoryczny o żądaniu nieistniejącym. W przeciwnym razie dalsze prowadzenie postępowania byłoby działaniem z urzędu, które w postępowaniach określanych jako wnioskowe jest wyraźnie zakazane w art. 61 § 2 k.p.a.

W postępowaniu odwoławczym uprzednio Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tyłów Naukowych, a obecnie Rada Doskonałości Naukowej działa także według przepisów statutu regulujących tryb jej prac³⁷. Z tych uregulowań wynika, że organ odwoławczy prowadzi własne, o szczególnym charakterze, postępowanie dowodowe.

Jednak zważywszy na określony w art. 87 ust. 1 Konstytucji RP katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego, postanowieniom wspomnianego statutu nie można przypisać cech właściwych dla źródeł prawa.

Wobec tego jego stosowanie jest dopuszczalne tylko w odniesieniu do jednostek organizacyjnych podległych organowi wydającemu ten akt, ponieważ te postanowienia mają charakter przepisów wykonawczych o charakterze wewnętrznym, o których mowa w art. 93 Konstytucji RP³⁸.

Organ odwoławczy – w celu kontroli prawidłowości zaskarżonego rozstrzygnięcia organu pierwszej instancji – dokonuje oceny dorobku naukowego kandydata do stopnia naukowego i stosownie zarówno do art. 35 ust. 3 u.s.n.t. oraz do art. 238 ust. 2 p.s.w. i n. podejmuje decyzje po zasięgnięciu opinii co najmniej 2 recenzentów powołanych w postępowaniu odwoławczym. Są to opinie, których wydanie na etapie postępowania odwoławczego jest warunkiem formalnym wydania decyzji przez organ odwoławczy, a ponieważ sporządzenie opinii zostało uregulowane odrębnymi przepisami, nie ma tu zastosowania art. 84 k.p.a. Wobec przyjętej przez prawodawcę konstrukcji prawnej oceny dorobku habilitacyjnego, habilitant może prowadzić polemikę z oceną jego dorobku naukowego wyrażoną w recenzjach

³⁶ Zob. K. Kaszubowski: *Decyzja reformatoryjna organu odwoławczego w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2019, s. 115-116; zob. także M. Kotulski: *Kilka uwag o sposobach zakończenia postępowania administracyjnego*, „Casus” nr 1/2008, s. 38.

³⁷ Aktualnie – zob. zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 28.12.2018 w sprawie statutu Rady Doskonałości Naukowej, Dz. Urz. MNiSW z 2019 r. poz. 2, z późn. zm.

³⁸ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 14.7.2016, II SA/Wa 183/16, LEX nr 2185589.

sporządzonych przez powołanych do tego recenzentów tylko w toku postępowania przed organem pierwszej instancji oraz w odwołaniu od rozstrzygnięcia odmawiającego nadania stopnia naukowego. Natomiast uzupełniające postępowanie dowodowe przed organem odwoławczym w postaci oceny dwóch recenzentów zamyka już habilitantowi możliwość toczenia dalszej dyskusji na temat wydanych recenzji³⁹.

Konkluzje

Podkreślenia wymaga, że tryb postępowania administracyjnego w sprawie uzyskania stopnia doktora habilitowanego jest zasadniczo różny od innych postępowań administracyjnych.

Wobec tego kontrola respektowania procedur w postępowaniu habilitacyjnym dotyczy nie tylko aspektów ściśle formalnych takiego postępowania, czyli np. kwestii dotrzymania ustawowo określonych terminów, oceny właściwości organu czy przesłanek wyłączenia się od decydowania w danej sprawie członków komisji habilitacyjnej.

W praktyce rodzi się szereg wątpliwości wynikających z istoty postępowania habilitacyjnego, co skłania do tezy, że mamy tu do czynienia ze specyficznymi elementami procedury, ma które wpływają nie tylko regulujące ją normy prawa, ale także czynniki ustrojowe oraz materialnoprawne.

Należy uwzględnić też to, że ocena dorobku naukowego habilitanta dotyczy istotnej

sfery jego aktywności społecznej, w tym profesjonalnej.

W postępowaniu habilitacyjnym ocenia się wartość naukową dzieł wskazanych w przewodzie habilitacyjnym. Wartość ta jest kategorią trudno mierzalną – w jej ramach bierze się pod uwagę, w odniesieniu do aktualnego stanu wiedzy, takie przesłanki jak m.in.: rzetelność naukowa, wkład pracy, erudycja, nowatorstwo, kreatywność czy też dociekliwość badawcza, jaką wykazał się habilitant. Są to kwestie, których ocena jest z reguły odbierana bardzo osobiście i często emocjonalnie, gdyż dotyczy zaangażowania i walorów habilitanta, a także efektów jego pracy. Należy przy tym jednak zauważyć, że dokonujący oceny są podobnie „społecznie zaangażowani”, bowiem ustalenia habilitanta mogą godzić w ich osobisty dorobek naukowy.

Niemniej przyjęta przez prawodawcę konstrukcja instancyjnej kontroli wyników postępowania habilitacyjnego prowadzi do weryfikacji prawidłowości stosowania regulujących je norm prawnych, zarówno proceduralnych (przede wszystkim respektowania norm określających przesłanki i kolejność poszczególnych stadiów postępowania), jak i materialnoprawnych (np. określonych w art. 219 p.s.w. i n.).

Kontrola działania podmiotu habilitującego oraz wcześniej spełniającej jego funkcje rady wydziału jest zawężona w świetle obowiązującej regulacji o tyle, że nie ma na celu ponownej oceny merytorycznej

³⁹ Tak trafnie WSA w Warszawie w wyroku z 18.2.2019, VIII SA/Wa 870/18, LEX nr 2637739.

dorobku naukowego habilitanta. Organowi odwoławczemu przysługują kompetencje wyłącznie do kontroli przebiegu postępowania, a nie do merytorycznego orzekania w sprawie nadania lub odmowy nadania stopni naukowych.

O ile ocena wartości naukowej dorobku habilitanta została dokonana z zachowaniem właściwej procedury, przy zastosowaniu wszelkich niezbędnych elementów postępowania: m.in. sporządzono i przedstawiono recenzje, przeprowadzono posiedzenia decydujących gremiów, na których zapewniono możliwość merytorycznej i wolnej od nacisków dyskusji, a następnie we właściwym trybie

odbyły się głosowania, nie ma możliwości kwestionowania jego finalnego wyniku.

dr hab. MAGDALENA TABERNACKA
profesor na Wydziale Prawa,
Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego
ORCID: 0000-0002-5921-7154

dr hab. ELŻBIETA KLAT-GÓRSKA
profesor na Wydziale Prawa,
Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego
ORCID: 0000-0003-3341-0930

Słowa kluczowe: postępowanie habilitacyjne, nadanie stopnia doktora habilitowanego, kontrola postępowania, ocena dorobku naukowego, decyzja organu

Bibliografia

1. B. Adamiak, J. Borkowski: *Postępowanie administracyjne i sądowniczo-administracyjne*, Warszawa 2016.
2. J. Boć: *Wyróżnienie organów kolegialnych* [w:] J. Boć (red.): *Nauka administracji*, Wrocław 2013.
3. J. Borkowski, J. Jendrośka, R. Orzechowski, A. Zieliński: *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1985.
4. T. Brzezicki, P. Sobotko: *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasada sprawiedliwości proceduralnej* [w:] A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.): *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2014.
5. K. Kaszubowski: *Decyzja reformatoryjna organu odwoławczego w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2019.
6. H. Izdebski, J. M. Zieliński: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019.
7. I. L. Janis, Groupthink: *Psychological studies of policy decisions and fiascos*, Boston 1982.
8. I. L. Janis, L. Mann: *Decision making*, New York 1977.
9. M. Kotulski: *Kilka uwag o sposobach zakończenia postępowania administracyjnego*, „Casus” nr 1/2008.
10. C. Martysz: *Podstawa prawna decyzji administracyjnej* [w:] G. Łaszczyca, A. Matan, L. Zacharko (red.): *Księga jubileuszowa z okazji 60. rocznicy urodzin Profesora Ernesta Knosali*, Warszawa 2008.
11. R.K.Merton: *On Social Structure and Science*, Chicago 1990, P. Sztompka red. i przedmowa
12. R.K.Merton: *The reward system of science* [w:] R.K.Merton: *On Social Structure and Science*, Chicago 1990, P. Sztompka red. i przedmowa.

13. R. Michalska-Badziak: *Pojęcie, cechy i rodzaje organów administracji publicznej, władza i urząd* [w:] M. Stahl (red.): *Prawo administracyjne, pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2009,
14. M. Sieniuc: *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019.
15. P. Sztompka: *Socjologia*, Kraków 2006.
16. P. Sztompka: *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Kraków 2007.
17. J. P. Tarno: *Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)* [w:] Z. Czarnik, Z. Niewiadomski, J. Postuszny, J. Stelmasiak (red.): *Studia z prawa administracyjnego i nauki o administracji. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. zw. dr. hab. Janowi Szreniawskiemu*, Przemyśl - Rzeszów 2011.
18. J. P. Tarno: *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, ZNSA 2011.
19. M. Wierzbowski, M. Szubiakowski, A. Wiktorowska: *Postępowanie administracyjne – ogólne, podatkowe, egzekucyjne i przed sądami administracyjnymi*, Warszawa 2017.
20. M. Zirk-Sadowski [w:] L. Leszczyński, B. Wojciechowski, M. Zirk-Sadowski: *System prawa administracyjnego*, pod red. R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla: *Wykładnia w prawie administracyjnym*, Tom 4, Warszawa 2012.

ABSTRACT

Instance Audit of Habilitation Procedure – Legal Basis, Course and Verification Procedures

As a result of the latest reform of higher education, post-doctoral degree granting is proceeded in accordance with two legal regulations. One of them follows the “old” proceedings – based on the Act of 14th March 2003 on scientific degrees and titles and those related to arts, as well as the Act of 27th July 2005 – Law on higher education. The other follows the “new” way which is compliant with the Act of 20th July 2018 – Law on higher education and science. Since post-doctoral proceedings that follow the “old” manner are still audited, and due to the lack of provisions, in the new reform, on the cases where significant changes have been introduced as for scientific areas qualification, numerous legal issues may arise in auditing of post-doctoral degrees granting or rejecting. Furthermore, regardless of the manner of post-doctoral degree proceedings, it is a procedure with special organisational and legal conditions. It seems worthwhile analysing these conditions, and the audit instruments for procedural standards application in such cases, as imposed by the legislator.

Magdalena Tabernacka, PhD, Faculty of Law, Administration and Economic, Wrocław University
 Elżbieta Klat-Górska, PhD, Faculty of Law, Administration and Economic, Wrocław University

Key words: habilitation proceedings, post-doctoral degree granting, audit standards, evaluation of scientific achievements, decision of the body